

ankara

FILM SİNEMA TEK

AKAD * BUNUEL * WELLES
GÖREC * KAZAN * BROOKS

kasım * aralık

ANKARA SİNEMA DERNEĞİ

KASIM-ARALIK AYI GÖSTERİ PROGRAMI

26 KASIM CUMA	KIZILIRMAK KARAKOYUN	LÜTFİ AKAD
28 KASIM PAZAR	KIZILIRMAK KARAKOYUN	
29 KASIM PAZARTESİ	NAZARIN	LUIS BUNUEL
1 ARALIK ÇARŞAMBA	NAZARIN	
3 ARALIK CUMA	VIRIDIANA	
5 ARALIK PAZAR	VIRIDIANA	
6 ARALIK PAZARTESİ	YURTTAŞ KANE	ORSON WELLES
8 ARALIK ÇARŞAMBA	YURTTAŞ KANE	
10 ARALIK CUMA	ŞANGAYLI KADIN	
12 ARALIK PAZAR	ŞANGAYLI KADIN	
13 ARALIK PAZARTESİ	KARANLIKTA UYANANLAR	ERTEM GÖREÇ
15 ARALIK ÇARŞAMBA	KARANLIKTA UYANANLAR	
17 ARALIK CUMA	YORUCU GÜNÜN AKŞAMI	RICHARD LESTER
19 ARALIK PAZAR	YORUCU GÜNÜN AKŞAMI	
20 ARALIK PAZAR	VIVA ZAPATA	ELIA KAZAN
22 ARALIK ÇARŞAMBA	VIVA ZAPATA	
24 ARALIK CUMA	RIHTIMLAR ÜSTÜNDE	
26 ARALIK PAZAR	RIHTIMLAR ÜSTÜNDE	
27 ARALIK PAZARTESİ	GAZETECİLER SAVAŞI	RICHARD BROOKS
29 ARALIK ÇARŞAMBA	GAZETECİLER SAVAŞI	
31 ARALIK CUMA	ER MEYDANI	
2 OCAK PAZAR	ER MEYDANI	

seanslar: 16.30 - 18.30 - 20.30

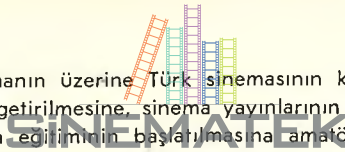
KISA SÜRELİ FİLMLER: POEMES D'ANATOLIE/L'ETRANGER/AQUARELLE/LA CHAPELLE DE RONCHAMP/LA DEMOISELLE ET LE VIOLOCELISTE/ART NEGRE/PICASSO/LES IMPRESSIONISTES/LA FENETRE OUVERTE/LE SPECTRE DE LA DANCE/ARCHITECTURE DE LUMIERE/LE HARICOT.

başlarken

«Sinemanın çağdaş yaşamdaki önemini kanıtlamak artık gereksizdir. Birkaç rakamı hatırlatmak yeter: Her gün bu yeni gölgeler «din» inin âyini için onlarca milyon insan 100 000 salondan birine giriyor. Buna uygun olarak kazanç rakamları da bundan daha inandırıcı değil. Ama istatistikler temel olanı hesaba katmıyor. Kültür yönünden sinemanın önemi, gerçekte sinemanın-Radyoyla (ancak radyo herşeyden önce bir yayım tekniğidir), basınla (ancak basın herşeyden önce siyasî bir haberleşme, eğitime ya da yayılma organıdır), afişle (ancak afişin kültür değeri sınırlı ve şüphelidir) birlikte - kentli halkın bütünü ve taşra halkının gittikçe artan çoğunluğu için sanatla ilişkilerinin hemen hemen tümünü meydana getirmesidir.»

Türkiyede sinemanın önemi hiç kuşkusuz bu sözleri de aşar. Ulaşabil-diği her yerde sinema en etkili, propaganda, kültürel eğitim, yaygın eğitim aracıdır. Ülkemizde sinema salonu ve seyirci sayısı hızla artmaktadır. Türk sineması yılda yapılan film sayısı bakımından Dünyanın ilk beş sineması içindedir.

Buna karşılık Türk sinemasının ekonomik düzeni bonolara ve tefeciliğe dayalıdır. Halkı eğitime ve geliştirme yerine, duyguları sömürmeyi amaçlamıştır. İyi niyetli, olumlu girişimler açıkça 'cezalandırılmaktadır.' Daha kötüsü düşünölemeyecek, yalnızca fikirsizliğin ve bayağılığın atlayabileceği bir sansür sanatçıların karşısına dikilmiştir. Devlet sinema konusuna kulaklarını tıkamıştır. Yerli veya yabancı filmlerde iyi yapıtın, kalitesiz veya zararlı yapıta karşı korunması, sinema merkezleri, yayın, sinema kulüplerinin desteklenmesi konularında tartışmalar sürüp gitmekte, üstelik bu da çoğunlukla devletin dışında olmaktadır.

Bu kapkaç sinemanın üzerine Türk sinemasının kurulması, kaliteli filmi koruyan bir düzenin getirilmesine, sinema yayınlarının çoğalmasına, sansürün kaldırılmasına, sinema eğitiminin başlatılmasına amatör sinemacılığın ve sinema kulüplerinin desteklenmesine bağlıdır. Bu amaç ise sinema kültürünün geniş yığınlara yayılması ve sinemayı benimseyen, bu konuda doğru-lara varmış kütlenin çaba ve baskıları ile gerçekleşir.

Sinema kulüplerinin varlık nedeni ve amaçları budur. Sinema kültürünü yaymak, Ülkenin sinema sorunlarının çözümü yönünde araştırmalar, yayın ve amatör çalışmalar yapmak; ANKARA SİNEMA DERNEĞİ'nde işte bu amaçla kurulmuştur.

Derneğin başlıca çalışması üyelerinin sinema kültürünü geliştirmek üzere sinemanın değerli, seçkin yapıtlarını, yayın, tartışmalar ve konferanslar yoluyla güçlendirerek üyelerine sunmak olacaktır. Ulusal sinemadan örnekler sunmak ve bunları her yönden değerlendirmek bu çalışmanın önemli bir bölümünü alacaktır.

Dernek amatör sinemacıların biraraya gelmesi, deneylere girişmesi için çaba harcayacaktır. Amatör ürünlerin yarışmalar yoluyla değerlendirilmesi, amatörler'e araç ve diğer teknik yardım sağlanması için hazırlıklar yapılmıştır.

Dernek şimdilik gösteri programları çerçevesinde bir dergi yayınına girişmiştir. Derneğin kapsamı genişletilecek, Ankara'da bir sinema kitaplığı kurulması ve kitap yayını yapılması için çaba gösterilecektir.

Dernek çevresinde kurulacak çekirdek ile sinema konusunda araştırmalar yapılmasına, bunların yayınlanmasına ve bunların Türk sineması ile ilgili öneriler biçimine getirilmesine girişilecektir.

Bu programın gerçekleşmesi Derneğe gösterilecek ilgiye bağlıdır. Önümüzdeki engeller sayılamıyacak kadar çoktur. Film gösteri programlarının en eğitici biçimde düzenlenmesinde sınırlamalar vardır. Tanıtılmak istenen bir ülke sinemasının, bir sinema akımının veya bir yönetmenin bazı filmleri sansür engelleyebilir. Subjektif nedenlerle ve özel durumlara bazı sinema severler bazı filmlere çeşitli tepkiler gösterebilirler. Bir derneğin önünde ciddi malî engeller vardır. Küçük broşürler akıl almaz fiyatlara malolmaktadır. Çevremizde, biraraya gelme, kolektif çalışma, fedakârlık yapma konusunda ters kişi davranışları yaygındır.

Bugüne kadar karşılaştığımız olaylar bize günümüzün ötesinde bir işe giriştiğimiz kanısını veriyor. Biz gayret edeceğiz.

Saygılarımızla,
Ankara Film

lutfi akad

SİNEMATEK

1916 da İstanbul'da doğdu. 1942 de yüksek öğrenimini maliyeci olarak tamamladı. 1946 .yılında sinema ve tiyatro yazarlığına 1948 de yönetmenliğe başladı. İlk filmi «Vurun Kahpeye» dir. Yönettiği filmlerin senaryolarının yazılmasına katıldığı gibi başka yönetmenler için senaryolar da hazırlamıştır.

Filmleri: «Vurun Kahpeye» (1949), «Lüküs Hayat» (1950), «Tahir ile Zühre» (1952), «Arzu ile Kamber» (1952), «Kanun Namına» (1952), «İngiliz Kemal Lavrense Karşı» (1952), «Altı Ölü Var» (1953), «Katile» (1953), «Çalsın Sazlar Oynasın Kızlar» (1954), «Öldüren Şehir» (1954), «Bulgar Sadık» (1954), «Vah-

şi Bir Kız Sevdim» (1955), «Kardeş Kurşunu» (1955), «Beyaz Mendil» (1955), «Görünmeyen Adam İstanbul'da» (1955), «Meçhul Kadın» (1956), «Kalbimin Şarkısı» (1956), «Ak Altın» (1957), «Kara Talih» (1957), «Meyhanecinin Kızı» (1958), «Zümrüt» (1959), «Ana Kucağı» (1959), «Yangın Var» (1960), «Cilali İbo'nun Çilesi» (1960), «Dişi Kurt» (1961), «Sessiz Harp» (1961), «Tanrının Bağışı Orman» (1964), «Üç tekerlekli Bisiklet» (1966), «Hudutların Kanunu» (1967), «Ana» (1967), «Kurbanlık Katil» (1967), «Vesikalı Yarım» (1968), «Seninle Ölmek İstiyorum» (1970), «Kader Böyle İstedi» (1969), «Anneler ve Kızları» (1971).

kızılırmak karakoyun

Yön: Lutfi AKAD/Sen: Lutfi AKAD ()

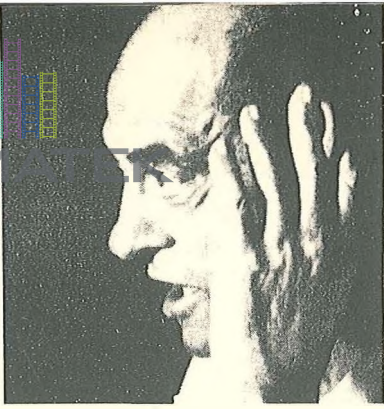
Gör: Ali UĞUR/ Oyn: Yılmaz GÜNEY, N. KOÇYİĞİT, Kadir SAVUN, Tuncer NECMİOĞLU, Osman ALYANAK/

Yapım: Dadaş Film/1967.

TÜRK FİLM ARŞİVİ'nden alınmıştır.

Luis bunuel

Ünlü yönetmen Luis Bunuel 1900 yılında Calanda (İspanya) da doğdu. Önce bir çizvit okulunda okudu, sonra üniversite eğitimi için Madrid'e geldi. Federico Carcia Lorca ve Salvador Dali ile üniversite öğrenciliği yıllarında tanıştı. Öğrenimini bitirdikten sonra, 1923 yılında görevli olarak Paris'e gitti. Burada gerçeküstücülük akımının öncüleri ile tanıştı. O ara Salvador Dali de Paris'te idi. Dali'nin önerisi üzerine birlikte bir film yapımına giriştiler. Böylece «Un Chien Andalou - Endülü's Köpeği» ortaya çıktı (1928). Kısa süreli bir film olan Endülü's Köpeği şaşkınlık ve yadırgama ile karşılandı. Bunuel'in tek başına çevirdiği, ikinci gerçeküstü eseri «L'age d'or - Altın Çağ» da (1930) benzer bir tepki gördü. Bu filmin kopardığı fırtına, çeşitli ülkelerde gösterilmesinin yasaklanmasına kadar vardı. Altın Çağ'ın yolaçtığı şöhret Hollywood'a ulaştı ve M.G.M Bunuel'i danışman olarak Amerika'ya çağırdı. Bunuel Amerika'da kimseyle uzlaşmadı ve hiç bir film çekmeden Paris'e döndü. Amerika'dan dönüşünden sonra gerçeküstücülerle ilişkisini kesti ve bir belge filmi çekimine girişti. Konu, geri kalmış ülkeler sorunuuydu. «Los Hurdes - Ekmeksiz Toprak» böylece doğdu. Bugün, belge filmleri içinde önemli bir

yeri bulunan Ekmeksiz Toprak, İspanya'da Cumhuriyetçi Hükümet tarafından yasaklandı. Bir İspanyol kasabasının taş devri şartları içinde yaşayan insanların sinema yoluyla «teşhiri», İspanya'yı küçük düşürücü bulunmuştu.

Bu tür engellemeler yüzünden Bunuel, bir süre sinemadan elini eteğini çekti. Dört, beş yıl Paris'te ve İspanya'da Hollywood ürünü filmlerin dublajında çalıştı. Daha sonra İç Savaş patlak verdi. Bunuel Cumhuriyetçilerin yanında yer aldı ve İç Savaş konu olan iki Hollywood filminin çevrilisinde teknik danışmanlık yapmak üzere Amerika'ya gönderildi. İç Savaş Cumhuriyetçilerin yenilgisi ile sonuçlanınca, Bunuel, Amerika'da işsiz kaldı. 1946'da, Meksikalılar ile ortak yapımlara girişen bir Fransız filmcisi, Bunuel'i, Lorca'nın ünlü oyunu «Bernarda - Alba'nın Evi» nin çekimi için Meksika'ya çağırdı. Fakat Lorca'nın mirasçıları çekim hakkını başka birine sattıklarından film yapılamadı.

Raslantılar Bunuel'in karşısına yapımcı Oscar Danciger'i çıkardı. Danciger, Bunuel'den şarkılı, tangolu bir film çevirmesini istedi. Çaresiz kalan Bunuel de hayır demedi buna; «Grand Casino» yu yaptı. Film tutmadı. Bunuel iki yıl daha boş oturdu.

Bu süre içinde, konusunu çocukların hayatından alan bir film üzerinde çalıştı ve hazırlıklarını Danciger'e aktı. Yapımcı planı beğendi; anlaşmaya göre, Bunuel önce iki iş filmi yapacak, düşündüğü çalışmayı gerçekleştirecekti. Şişirilen «El Cavelero» - Büyök Şövalye komedisi önemli bir başarı kazanınca, Danciger de, Bunuel'i kaçırmamak için «Los Olvidados» - Unutulmuşların çekimini kabul etti. Çocuklar üstüne düzenlenmiş toplumsal bir film olan Unutulmuşlar, Bunuel'in yeniden doğuşu olarak kabul edilir. Bu filmde «Altın Çağ» daki yaratıcı, sınırsız hayalgücü ve sanatçı yanıyla, «Ekmeksiz Toprak» taki soğukkanlı, gözüpük gömlemcilik bira-raç oldu kadar şiir yönü ağır basan bir filmidir. Film gösterildiğinde, yapımcının öteki filmleri gibi, geniş yankılar ve sert tepkiler doğurdu. Bu sefer de tepkilerin gerekçesi «Ekmeksiz Toprak» a karşı çıkışların aynıydı: «Unutulmuşlar» Meksika'yı dünyaya karşı küçük düşürücüdür. Ama bütün bu cins tepkilere rağmen, «Unutulmuşlar», 1951 Cannes Festivalinde, en başarılı rejî ve fotoğraf ödülleri ni aldı.

«Unutulmuşlar»ı iki iş filmi izledi: «Gök Yüzüne Çıkış» ve «Sokak Kızı Suzana». Bunuel, «Robinson Crusoe» yu çevirinceye kadar başka ara filmleri de yaptı. «El-Cinnet», «El Bruto-Vahşi Adam», «Una Mujor sin Amour - Aşksız Kadın», «Tampico», «Abismosd de Pasion - Tutku Uçurumu», E. Bronte'nin «Ölmeyen Aşk» Rüzgarlı Bayır) ı, «La Hija del Engano - Hırsızın Kızı» (1953).

İş filmleri arasında sıkışıp kalan Buruel, «Robinson Crusoe» da büyük bir başarı kazandı. Seyirci ve eleştirmeciler filmi olağanüstü başarılı buldular. Yapımcı bu filmde, iki ana temayı - yalnızlık ve insan iradesini - seyircisine eşsiz bir ustalıklarla veriyordu. «Robinson» u, «Ölüm ve İrmak» ve «Tramvay» isimli, yarım başarılı iki film izledi. Meksika yapımı son filmi «Arşibal della Cruz'un Suçlu Hayatı» nı tamamladıktan sonra, Bunuel için, Fransız-Meksika ortak yapımları dönemi başladı.

Ortak yapımlar döneminin ilk filmleri «Bu Bahçede Ölüm» ve konusu Benito Gallos'un 1895'te yayınladığı bir romandan alınan «Nazarin» dir. «Nazarin» i, 1959'da «La Fievre Monte Elpao - Elpao'da Ateş Yükseliyor» izledi. Bunuel, daha sonra seyirciler tarafından yapımcının dine dönüşü olarak nitelenen «The Young One-GençKız» ı çevirdi. 1961'de «Viridiana» ile «Nazarin» de başladığı din ve doğa temasını işlemeye devam etti. Bu filmi Cannes Festivalinde en iyi rejî armağanını aldı. Bir yıl sonra «Nazarin» ve «Viridiana» üçlemesinin son halkası «Can Alıcı Melek» i yaptı.

Sanatçının son yapıtları, «Bir Hizmetçinin Hatıra Defteri» (1963) ve «Belle du Jours (Gündüz Güzeli)» (1966) dir.

nazarin

1958/MEKSİKA

Yön: Luis BUNUEL/Sen: Luis BUNUEL-Julio ALEJANDRO
(Benito Perez Galdos'un romanından)/Gör: Gabriel
FIGUEROA/Dekor: Edward FITZGERALD/Oyn: Francisco
RABAL, Margo LOPEZ.

TÜRK FİLM ARŞİVİ'nden alınmıştır.

1900'lerin Meksika'sında, (sefil bir han odasında) Nazarin adlı alçak-gönüllü, iyilikçi, genç bir rahip yaşamaktadır. Dine olan büyük inancıyla Nazarin, bir peygamber tavrıyla, peşinde iki kadın, insanlara yardım etmek ve iyilik yapmak amacıyla yola çıkar. Nazarin, bu kadınlarla birlikte, kararlı, lütufkar, Meksika'yı dolaşır. Ancak karşılaştığı bütün kişiler için Nazarin'in ruhani yardımı hiçbir şey ifade etmez. Ve filmin son bölümünde kanundışı kişilerle birlikte zincire vurularak götürülür.

Nazarin yeni bir Don-Kişot portresidir. Bu defa, yeni Don-Kişot'ta, modası geçmiş anlamını yitirmiş şövalyelik kurumunun yerini «din» almaktadır. Nazarin de Don-Kişot gibi uzun bir geziye çıkar, yabancı iller, yabancı kişilerle karşılaşır. Bu raslantılar Nazarin'in kişiliğinde, 19. yüzyılın getirdiği sosyo-ekonomik değişimle, orta çağın dinsel açısından olaylara bakışın karşılaştırılması olanağını sağlar. Örneğin, demiryolu inşaatında

ücretsiz çalışmayı kabul etmesi kavgayla sonuçlanır; veba salgınından kırılan bir köyde can çekişen iki aşık, sevişmeyi, son nefeste tanrıya günahlarını affettirmeye tercih ederler; ana-babasını öldürmüş bir dinsiz hapisshane ona şöyle diyerek dalga geçer: «sen iyi taraftasın, ben de kötü tarafta, ikimiz de bir boka yaramayız».

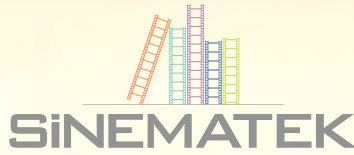
Nazarin, tartaklanmış, tutuklanmış, hatta zincire vurulmuştur. Fakat bunlar onun için önemli değildir. Çünkü bu acıları tanrı için çekmektedir. Tanrı ise onunla beraber, onun içindedir. Filmin sonunda, elleri bağlı, iki jandarma arasında, güneşin altında perişan yürürken bir kadın ona acır, bir ananas verir ve «Allah seninle beraber olsun, zavallı günahkar» der. Bu olay Nazarin'in imânını yıkar, onu şaşırtır. Şüpheyi, imanın yerine ön plana çıkartır. Onu izleyen kadınların da, tanrı adına değil, cinsel dürtü ile Nazarin'e yaklaştıkları anlaşılar, ya da bunun şüphesi derinden kendini duyurur. Film bu şüphenin vurgulanması ile sona erer.

Nazarin ^

^ Viridiana

viridiana

1961/İspanya

Yön: Luis BUNUEL/Sen: Luis BUNUEL-Julio ALEJANDRO/

Gör: Jose AGUAYO/Dekor: Francisco CANET/Oyn: Silvia PINAL, Francisco RABAL/Yapım: Pedro Del Rex.

Süre 90 Dk.

1961 Cannes Festivali 'En İyi Reji' armağanı.

TÜRK FİLM ARŞİVİ'nden alınmıştır.

Bir manastırda yetişen Viridiana, bütünüyle dine bağlanıp rahibelik görevine başlayacağı sırada eniştesi tarafından çağrılır. Cinsel bir bunalım içindeki eniştenin Viridiana'yı ilaçla uyutup, ona tecavüz etme isteğini açığa vurması ve sonra da intihar etmesinden sonra genç kız manastıra dönmekten vazgeçer. Dinsel yardım amacıyla çevredeki çoğu sakat bir grup serseriye eve toplar. Bu aşağılık kişileri yola getirmeye, kurtarmaya çalışır, arınmaları için çaba harcar. Ancak bütün yapılanlar boşunadır. Serseri takımının iğrenç davranışları ve işi kendisine tecavüz etmeye kadar vardırımları, Viridiana'nın dinsel ülkülerini darmadağın eder. Dini bir yana bırakıp kuzeni ve onun metresi ile birlikte olağan bir aile hayatı yaşamaya başlar.

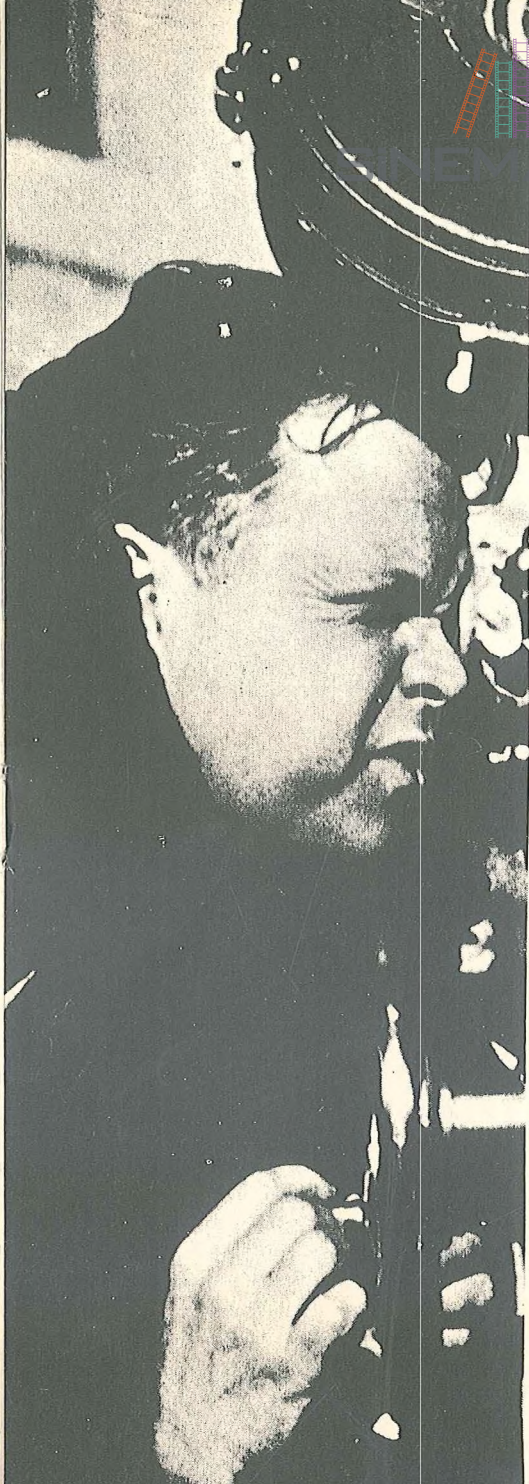
Bunuel, Nazarin'de vurguladığı şüphe temini Viridiana'da cevaplamıştır. Bunuel'in bu filmlerindeki ana sorunlar «Tanrı var mıdır, yok mudur? Yoksa, var olan nedir?» şeklinde özetlenebilir. Nazarin'de tanrının varlığı üstüne vurgulanan şüpheyne, Viri-

diana'da cinsiyetin seçilmesi ile çözümlenir. Sanılırken, daha sonra «Can Alıcı Melek» te şaşırtıcı bir biçimde tekrar tanrının varlığı soruna dönüşür.

Viridiana, bir taraftan, Nazarin gibi, toplum karşısında «kilise» yi, öte yandan din ve cinsiyet karşısında «insan» ı sembolize etmektedir. Viridiana'nın kişiliğinde bu ikicilik çelişkisi, Viridiana'nın «direniş»i sonucu klasik tragediyaların ana unsurlarını içermekte, böylece, sağlam, klasik bir yapıyı kolaylıkla sürdürmektedir.

Viridiana'nın dinsel inançları ile doğa ve toplum ilişkileri, filmde iki sembolik grupta toplanmaktadır: bir yanda inancın yıkılmasında kullanılan öğeler olarak eniştesi ve dilencilerle olan ilişkileri, öte yanda dinsel inancın karşısında «doğa» nın tek gerçek güç olduğunu belirten; (inek sağma, soyunma gibi) görüntüler ve eniştenin evlilik dışı oğlunun cinsel gücü ifadesinde kullanılmış olması.

Filmin sonunda dinsel inanç yitilecek ve doğasal gerçeğe dönüşecektir.

İNEMATEK

orson welles

Welles 1915 yılında Kenosha (Wisconsin, ABD) da doğdu. Üç yaşında okumaya başlayan, beş yaşında Sheakespear'i bitiren Welles 10 yaşında iken «karikatürcü, oyuncu, şair ve sadece 10 yaşında» başlıklı bir yazıyla bir gazete tarafından harika çocuk olarak tanıtıldı. 13 yaşında iken okuduğu kolejde bir tiyatro topluluğu kurdu. 20 yaşında iken Phoenix Theater topluluğunu meydana getirdi. Welles'in ününü bütün Amerika'ya yayan olay düzenlediği bir radyo temsilidir. (1938) Oyunun konusu H. G. Welles'in «Dünyalar Savaşı» idi. Oyunun mükemmel sunuluşu sonunda, olay New York'lular tarafından geçcek zannedildi ve panik başladı. New York'un büyük bir kısmı boşaldı; telaşdan yaralananlar, intihara kalkışanlar oldu ve sonunda her on dakikada bir radyo anonsu yapılarak ancak ertsie gün öğleye kadar halk yatıştırılabilirdi. Bu olaydan hemne sonra da Welles Hollywood'un büyük sinema firmalarından RKO ile anlaştı. (1939)

1941 yılında «Yurttaş Kane»i yaptı. Welles'in sonraki filmleri: «The Magnificent Ambersons» (Muhteşem Ambersonlar) (1942); «The Stranger» (Yabancı) (1946); «The Lady from Shanghai» (Şangaylı Kadın) (1948); «Macbeth» (İngiltere-1950), «Othello» (1955), «Touch of Evil» (1958), «Mr. Arkadin» (1962), «Le Procès» (Dava) (1963), «Falstaff» (1967), «The Immortal Story» (1969).

yurttaş kane

1941/A.B.D.

Yönelmen: Orson WELLES/Senaryo: O. WELLS, Herman J. MANKIEWICZ/Görüntü: Gregg TOLAND/Kurgu: R. WISE, Mark ROBSON/Dekor: Darrell SILVERA/Müzik: Bernard HERRMANN/Oyuncular: Orson WELLES, Joseph COTTEN, Dorothy COMINGORE, Agnes MOOREHEAD, Ruth WARRICK, Ray COLLINS/Yapım: Mercury Films - RKO/süre: 119 Dakika.

- En iyi özgün senaryo Oscar'ı (1941),
- 1958 Brüksel Dünya Sergisi'nde sinema tarihinin en iyi on iki filmi arasında dokuzuncu,
- 1962'de İngiliz Sinema Enstitüsü'nün organı «Sight and Sound» dergisinin dünya sinema eleştirmecileri arasında açtığı sinema tarihinin en iyi on filmi arasında birinci.

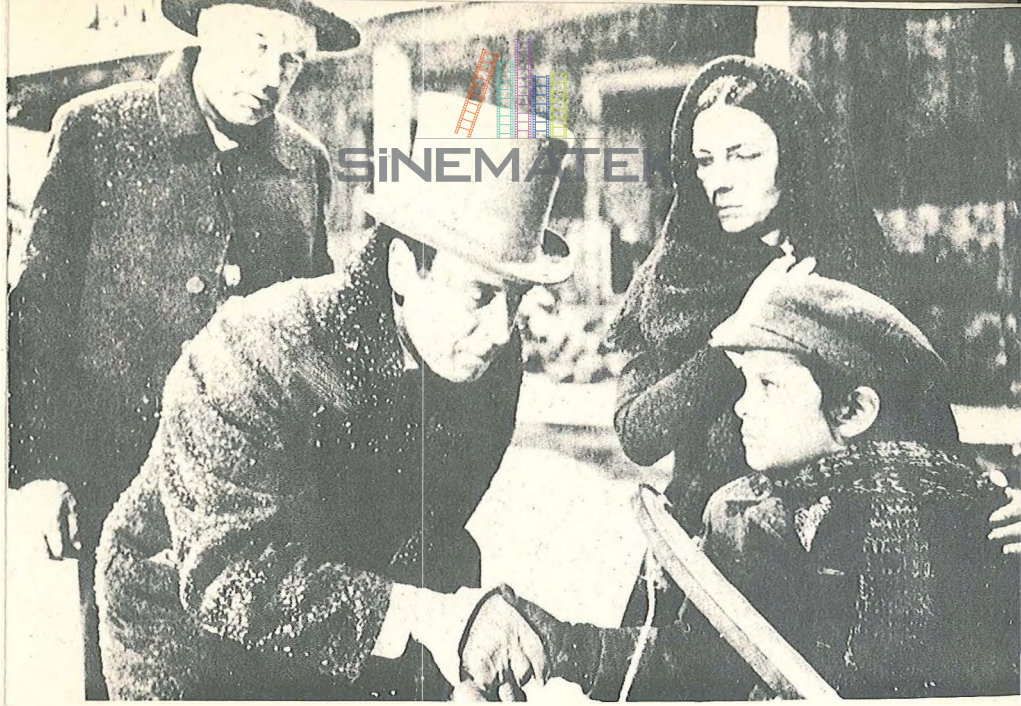
TÜRK FİLM ARŞİVİ'nden alınmıştır.

Basın dünyasının büyük patronlarından Kane, ünlü Xanadu sarayında ölürken son sözü «Rosebud» (Gülgoncası) olur. Bu kelime o anda kimseye birşey ifade etmez ve bir muhabir bu sözcüğün neyi ifade ettiğini araştırmakla görevlendirilir. Muhabir Thompson Kane'i yakından tanıyanları ve iş ortaklarını sorguya çekmekle işe başlar. Her biri Kane'nin kişiliğinin bir parçasını anlatır. Fakat hiçbiri onu tümüyle açıklayamaz. İhtiyar Bernstein gazeteyi nasıl idare ettiğini ve 1897 Cuba harbinin nasıl çıktığını anlatır. Leland A.B.D. Başkanının yeğeniyle

evlenmesinden, metresiyle karşılaşmasından ve başarısız başkan adaylığından sözeder. İkinci karısının büyük bir sanatçı olmak için boşa giden çabaları ve birlikte Xanadu'ya çekilişleri anlatılır. Filmin sonunda ise «Rosebud» kelimesi bir çocukluk anısı üzerinde görülür.

Orson Welles, Yurttaş Kane'i şöyle özetler.

«Yurttaş Kane, March of Time'a benzeyen bir haber filminde çalışan Thompson adında birinin, Kane'in ölürken söylediği sözlerin anlamını araştırmasının hikâyesidir. Thompson

bir insanın son sözlerinin o insanın hayatını açıklayabileceğine karar verir; belki de öyledir. Kane'nin ne demek istediğini Thompson hiçbir vakit anlayamaz, ama seyirci anlar. Thompson'un araştırmaları onu Kane'i iyi tanıyan beş kişiyle karşı karşıya getirir: Kane'i beğenen, Kane'i seven, Kane'nin davranışlarından nefret eden beş kişi. Bunlar beş değişik hikaye anlatırlar. Bu hikayelerin hepsi ön yargılara dayanır. Bundan dolayı Kane'le ilgili gerçek, herhangi bir insanla ilgili büyük gerçekler gibi, ancak onun için söylenenlerin toplamından çıkarılabilir. Bize Kane'nin yalnız annesini, yalnız gazetelerini, yalnız ikinci eşini, yalnız kendini sevdiği söylenir. Kane belki de bunların hepsini birden sevmektedir, ya da

hiçbirinin sevmemektedir. Bu konuda yargıya varmak seyirciye düşer. Kane bencildir, özgecirdir, ülkücüdür, düzenbazdır, çok büyük bir adamdır, çok küçük bir adamdır. Bütün bunlar, onun için konuşanların kim olduğuna bağlıdır. Kane hiçbir vakit bir yazar tarafsızlığıyla yargılanmamaktadır. Filmin çıkış noktası da, bir meselenin çözümünden çok, bu meselenin sunuluşudur. Kane ile öbür ünlü gazeteciler arasında benzerlik kurmanın en kolay yolu filmi seymemektir....

Film, Xanadu'yu ve Kane'in ölümünü veren giriş bölümünden sonra altı geriye dönüşten meydana gelir. Bunlardan biri bir haber filmidir. Diğerlerinde ise Kane'in vasisi, ortağı, çocukluk arkadaşı, ikinci eşi, uşağı Kane'i kendi açılarından anlatmaktadır.

şangaylı kadın

1947/A.B.D.

Yönetmen: O. Welles/**Senaryo:** O. Welles/**Konu:** S. King/
Görüntü: C. Lawton/**Dekor:** W. Menefee/**Müzik:** M. W.
Stoloff/**Oyuncular:** Rita Hayworth; Elsa Bannister, O.
Welles: O. Hara, Everett Sloane: Arthur Bannister, Glenn
Anders: Grisby/**Yapım:** Columbia Pictures/**Süre:** 85 Dakika.

TÜRK FİLM ARŞİVİ'nden alınmıştır.

Güzel Elsa Bannister kendisini bir parkta saldırganlardan kurtaran İrlandalı gezginci Micheal O'Hara'yı kocasının yatındaki ekibe katılması için kandırır.

Elsa'nın kocası son derece başarılı fakat sakat bir avukattır. Kocasının hilebaz ortağı Grisby kandırılmağa yat-

kın olan O'Hara'yı 5000 Dolar karşılığı, cinayet süsü verilerek yapılan bir firarı hazırlaması için ikna eder. O'Hara Grisby'nin gerçekten öldürüldüğünü ve kendisinin de bu cinayetin faili durumuna düştüğünü anlar. O'Hara'nın savunmasını Bannister yapar, fakat mahkeme kararı açıklanmadan kaçan

O'Hara, bir Çin Tiyatro gösterisi sırasında, Grisby'yi tabancasıyla öldürenin Elsa olduğunu anlar. O'Hara Elsa'nın suç ortakları tarafından terk edilmiş bir panayıra getirilir ve aynalar labirentinde Elsa ve Bannister birbirlerine ateş ederler. O'Hara Elsa'yı ölüme terkeder.

Michael O'Hara bir parkta dolaşırken, «Kendimi bir budala yerine koymaya başladığım zaman beni hiçbirsey durduramaz,» diyor. Bir dakika sonra son derece ilkel dövüşme taktikleriyle güzel Elsa'yı canilerden kurtarıyor. O'Hara, şanssız bir gezginci olarak canlandırılıyor ve filmin sonuna kadar bu nitelikleri taşımakta devam ediyor. Sadece bir Franco casusunu öldürüşü vicdanını rahatsız ediyor ve hiçbir zaman olmamış bir cinayetin suçunu 5000 Dolar karşılığı üzerine almasındaki cesareti açıklamaya yarıyor. O'Hara için, hayat, ne derece tehlikeli olursa olsun kendine sadece yeni tecrübeler getirdiği zaman değerli.

Grisby, O'Hara'ya acaip teklifini yapmadan önce, O'Hara, «Toprağın aydınlık bir yüzü var, fakat açlık ve suç gizliyemiyor,» diyor. Bu iki içgüdü, açlık ve suç, sadece ŞANGAYLI KADIN'da değil, Welles'in diğer filmlerinde de hakimdir. Bir tarafta güçlü olmak için korkunç bir ihtiras, diğer tarafta suçlu-

luk kompleksi. En sonunda ölen Elsa'ya bakan O'Hara, şöyle mırıldanır, «Kendini kantarıyla kuduran köpek balıkları gibi kendi kendilerini yiyorlar. «Luna Park'tan ayrılırken filmin başındaki sadeliğe uygun olarak, O'Hara, kendi kendine, «Herkesin bir başkasının oyuncağı olduğu zaman olur... Belki onu unutacak kadar uzun yaşarım,» der.

Zengin görüntüler ihtiras ve hilebazlık temalarını birleştiriyor. Yatta, kamera kişilerin karmaşık düşüncelerini göstermek için yaklaşıyor, alçalıyor, geri çekiliyor.

Mahkemeden kaçan O'Hara'nın geldiği Çin Tiyatrosunda, sahnedeki oyuncular vahşi kılıç oyunlarıyla, insana ilkel mahkemelerin kurbanlarını hatırlatıyor.

Filmin unutulmaz bölümü son kısım. O'Hara kendisini aniden boş bir Luna Park'ta bulur, tesadüfen hareket ettirdiği bir makina onu, kayarak, zıplarak birçok engelle karşılaştırır. Barok gölgeleri ve dekoruyla, bu sahne/filmin bitmiş halinde çok az bir kısmı vardır/filmin kahramanının bozuk bir dünyada kararsız maddî ve manevî durumunu gösteriyor. Aynalar koridorunda büyük yakın çekimler parçalara bölünmüş görüntülerle karışıyor.

karanlıkta uyananlar

Yön: Ertem GÖREÇ/**Sen:** TÜRKAİ/Gör: Turgut ÖREN/
Mahmut DEMİR/ Müzik: Nedim. V. OTYAM/Oyn: Ayla
ALGAN, Beklan ALGAN, Fikret HAKAN, Kenan PARS,
Tülin ELGİN, Tolga TİĞİN, Mümtaz ENER, Ersun KAZAN-
ÇEL/Yapım: Filmo Ltd. Şti./1965.

TÜRK FİLM ARŞİVİ'nden alınmıştır.

ertem göreç

1933 Yılında Bursada doğdu. 1949 Yılında kurgucu yardımcısı olarak sinemaya girdi ve sonra 10 yıl kurgucu olarak çalıştı. Bu arada çeşitli filmlerde yönetmen yardımcılığı yaptı, bazı filmlerin senaryolarının yazılmasına katıldı. Milli basketbolcularımızdandır.

Başlıca filmleri: «Kanlı Seveda» (1960), «Otobüs Yolcuları» (1961), «Rıfat Diye Biri» (1962), «Kızgın Delikanlı» (1964), «Karanlıkta Uyanan» «Aşkım Günahımdır, Bağdat Hırsızı, Alnımın Kara Yazısı, Belalı Hayat, Beyoğlu Canavarı, Can Pazarı, Sabahsız Geceler, Son Hatıra, Son Vurgun, Şafak Sökmecin, Şeyh Ahmet» (1968-69), «Bana Derler Fosforlu, Dağlar Şahini, Deli Murat, Hancı, Yılan Soyu» (1969-70), «Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler» (1971).

yorucu günün akşamı

1964/İng.

Yön: Richard LESTER/**Sen:** Alun OWEN/**Fot:** Gilbert TAYLOR/**Müz. Yön:** George MARTIN/**Şarkılar:** John LENNON, Paul McCARTNEY/**Ony:** John LENNON, Paul McCARTNEY, George HARRISON, Ringo STARR, Wilfred BRAMBELL/**Yap:** UNITED ARTISTS.

Richard Lester'in ünlü popüler müzik topluluğu «The Beatles» ile yaptığı A HARD DAY'S NIGHT kısa bir süre içinde milyonlarca gencin sevgilisi haline gelen Liverpoollu dört delikanlının bir günlerini anlatan basit bir belge filmi havasını taşıyor. Lester film şarkılarını hiç mübalağaya kaçmadan bir televizyon konseri ha-

zırlığı içine yerleştiriyor ve geleneksel müzikallerin düzenlenmiş dans sahneleri yerine, dört genci tarlalar da deli gibi koşuşturuyor.

Lester'in herşeyden önce anlatmak istediği; basın, televizyonun şartlandırma yöntemleriyle bir efsane haline gelen bu dört delikanlının da herkes gibi olağan insanlar oldukları...

ELIA KAZAN

1909 Yılında İstanbulda doğdu. 1913 yılındanberi A.B.D. de yaşamaktadır. Yale Üniversitesi Tiyatro Bölümünde okudu. 1932 yılında «Group Theatre» topluluğuna katıldı. 1935 yılında tiyatro yönetmenliğine, 1940 yılında sinema oyunculuğuna, 1945 yılında film yönetmenliğine başladı. İlk filmi «A Tree Grows in Broklyn» dir. Sonra şu filmleri yaptı. «Boomerang» (Geri Tepen Silah) (1946), «Gentleman's Agreement» (Namus Sözü) (1947), «Pinky» (Kara Damga) (1949), «Panic in The Street» (Caniler Sokağı) (1950), «A Streetcar Named Desire» (İhtiras Tramvayı) (1951), «Viva Zapata» (1952), «The Man On The Tightrope» (1953), «On The Waterfront» (Rıhtımlar Üstünde) (1954), «East of Eden» (Cennet Yolu) (1955), «Baby Doll» (1956), «A Face In The Crowd» (Kalabalıkta Bir Yüz) (1957), «Wild River» (Vahşi Irmak) (1960), «Splendor in The Grass» (1961), «America America» (1964), «The Arrangement» (1969).

Elia Kazan 1951 yılında Amerikan Aleyhtarı Faaliyetler Komisyonu

tarafından, Komünist Partisi üyesi olmakla suçlandı ve sorguya çekildi. Bunun sonunda Kazan, Marksizmle ilgisi kalmadığını ve arkadaşlarının adlarını açıkladı, ayrıca «New York Times» a bütün demokratların komünistleri ihbar etmelerini isteyen bir ilan verdi.

Özellikle Avrupalı eleştirmen ve yazarlarda olmak üzere Elia Kazanı inkâr etmek ve birinci sınıf yönetmenler arasına koymamak eğilimi vardır. Bu eğilimin başlıca nedeninin politik hayatındaki döneklilik olduğu söylenebilir. Ayrıca ilk filmlerinde tiyatro çalışmalarının sinema diline uydurulması çabasının görülmesi, sonraki filmlerinde de tiyatroya özgü alışkanlıkların izlenmesi ileri sürülen başlıca eleştiridir.

Kazan'ın filmlerinden «Gentleman's Agreement» 1947 yılı en iyi yönetmen Oscar'ını, «On The Waterfront» 1954 yılı en iyi yönetmen Oscar'ını ve 1954 Venedik Gümüş Aslan armağanının, «East of Eden» 1954 Cannes dramatik film armağanını kazanmıştır.

SİNEMATEK

VIVA ZAPATA

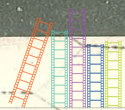
1952/A.B.D.

Yönetmen: Elia KAZAN/**Senaryo:** J. STEINBECK ten
Edgcomb PICHON/Görüntü: Joe Mac DONALD/**Dekor:** Th.
LITTLE/Müzik: Alex NORTH/**Oyuncular:** Marlon BRANDO,
Jeanne PETERS, Anthony QUIN, Harold GORDON/ **Yapım:**
Zanuck, Fox/**Süre:** 105 Dakika.

TÜRK FİLM ARŞİVİ'nden alınmıştır.

Film 1909 yılında, aralarında Emiliano Zapata'nın da bulunduğu yoksul bir köylü heyetinin toprak konusundaki haksızlıkları şikâyet etmek üzere Başkan Porfirio Diaz'a başvurularıyla başlar. Başkanın sudan vaatleri üzerine direnen Zapata'nın adının altı hemen oracıkta çizilir. Köylüler kendi işlerini kendileri görmek üzere harekete geçerler. Köylülerin üzerine ateş açılır ve beyaz atlı Zapata yönetime karşı silâhlı çatışmaya girer. Zapatanın sevgilisinin babası büyük toprak sahibidir. Zapata evinde misafir iken ihbar eder. Askerler tarafından yakalanan Zapataya bütün köylüler sahip çıkarak onu kurtarırlar ve böylece ihtilal başlar. Bu sürede lider Madero ile işbirliğinde bulunur. İhtilalin başarısından sonra, General olan kardeşinin aldığı vergilerden şikâyet eden köylüleri kabul ettiğinde, Diktatör Diaz'ın paraleline düşmeye başladığını görür. Sonunda kendisinin de sezinlediği bir pusuya düşürülerek öldürülür.

SİNEMATEK

rıhtımlar üstünde

1954 / A.B.D.

Yönetmen: Elia KAZAN/Senaryo: Malcolm Johnson'un
ropörtajından B. SCHULBERG/Görüntü: Boris KOFMAN/
Dekor: Richard DAY/Müzik: Leonard BERNSTEIN/Oyuncu-
lar: Marlon BRANDO, Karl MALDEN, E. M. SAINT, Lee J.
COBB, Rod STEIGER/Yapım: Columbia/Süre: 106 Dakika.

TÜRK FİLM ARŞİVİ'nden alınmıştır.

RICHARD BROOKS

1912 Yılında Philadelphia'da (A.B.D.) doğdu. Üniversite öğreniminden sonra çeşitli gazetelerde çalıştı. 1940 yılında bir tiyatro kurdu. Kısa bir süre sonra yeniden gazete ve radyolarda çalışmaya başladı. 1941 yılında O. Welles ile birlikte radyo programları hazırladı. 1942 Yılında

senaryoculuğa başladı. Savaştan sonra roman ve senaryo yazarlığını bir süre sürdürdü sonra yönetmenliğe başladı. Başlıca filmleri şunlardır :

«Crisis» (Buhran) (1950), «The Light Touch» (Aşk Mucizesi) (1951), «Deadline U.S.A.» (Gazeteciler Savaşı) (1952), «Battle Circus» (Er Meydanı) (1953), «Take Tha High Ground» (Ateş) (1953), «The Last Time I Saw Paris» (Son Hatıralar) (1954), «Blackboard Jungle» (Karatahta Ormanı) (1955), «The Last Hunt» (Kanlı Av) (1956), «The Catered Affair» (Düğün Evi) (1956), «Something of Value» (Değerli Bir Şey) (1957), «The Brothers Karamazov» (Karamazov Kardeşler) (1958), «Cat On a Hot Tin Roof» (Kızgın Çinko Damdaki Kedi) (1958), «Elmer Gantry» (1960), «Sweet Bird of Youth» (1962), «Lord Jim» (1964), «The Professionals» (1966), «In Cold Blood» (1967).

gazeteciler savaşı

1952/U.S.A.

Yön: Richard BROOKS/Sen: Richard BROOKS/Gör: Milton KRASNER/Müz: Cyril MOCKRIDGE/Oyn: Humprey BOGART, Ethel BARRYMORE, Kim HUNTER, Ed BEGLEY/
Yap:m: 20 th CENTURY FOX.

TÜRK FİLM ARŞİVİ'nden alınmıştır.

Gazeteciler Savaşı

ER MEYDANI

1953/U.S.A.

Yön: Richard BROOKS/Sen: Richard BROOKS/Gör: John
ALTON/Müz: Lennie HAYTON/Oyn: Humprey BOGART,
June ALLYSON, Keenan WYNN, Robert KEITH/yapım:
METRO-GOLDWYN-MAYER.

TÜRK FİLM ARŞİVİ'nden alınmıştır.

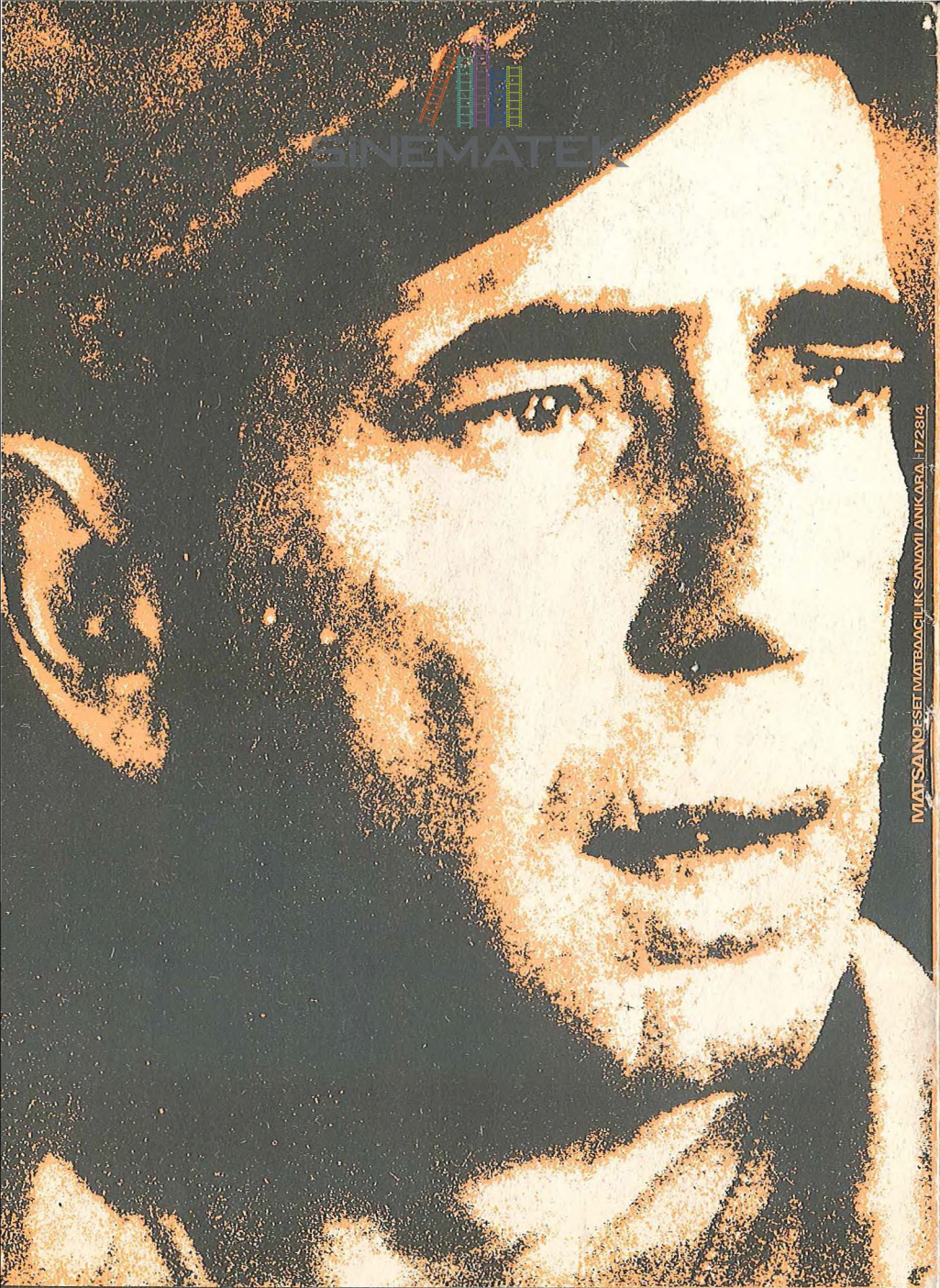

GÖSTERİLERE GİRİŞ SIRASINDA DAVETİYESİ BULUNMAYAN ÜYELERİN DAVETİYE SAĞLAMASI GÜÇLÜKLER YARATACAĞINDAN, DAVETİYELERİN ÖNCEDEN YETERLİ SAYIDA DERNEK BÜROSUNDAN ALINMASINI DİLERİZ.

SALONUMUZUN KÜÇÜKLÜĞÜ NEDENİYLE ÖNEMLİ BİR ÖZÜRÜ OLMAYAN ÜYELERİMİZİN, YER AYIRTIKLARI GÜN VE SEANSTA GÖSTERİLERİ İZLEMELERİNİ DİLERİZ.

ANKARA FİLM/ANKARA SİNEMA DERNEĞİ adına sahibi ve yazı işleri müdürü: Özkan Taner/25 Kasım 1971/Yönetim Yeri: Konur Sokak 4 ANKARA

FİATİ _ 2 TL

SINEMATEK

MATSA NÖRSEET MATBAACILIK SANAYII ANKARA - 172814

ankara

FILM